

Sote-kunta rajapinnat

LOPPURAPORTTI

3.3.2015

SISÄLLYSLUETTELO:

1. SOTE-KUNTA RAJAPINTA –työryhmä.....	1
2. HYVINVOINNIN JA TERVEYDEN EDISTÄMINEN.....	3
3. LAPSET JA NUORET	6
4. TYÖLLISYYS.....	8
5. MAAHANMUUTTAJATYÖ.....	11
6. ASUMINEN.....	13
7. LIIKENNE	15

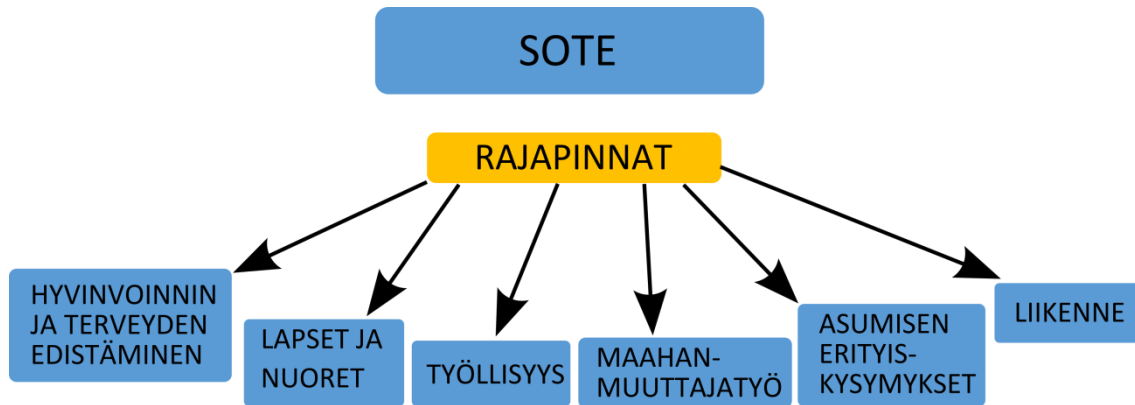
1. SOTE-KUNTA RAJAPINTA –työryhmä

Työryhmän kokoonpano:

Hannele Mikkonen pj.	Kunnanjohtaja	Liperi
Jari Horttanainen vpj	Kaupunginsihteeri	Joensuu
Elina Pajula siht	Toiminnanjohtaja	Pohjois-Karjalan Sosturvayhdistys
Vesa Korpelainen (varalla Kari Hyvärinen)	Toiminnanjohtaja	P-K kansanterveyden keskus
Olli Kauppinen	Palvelupäällikkö	Joensuu
Matti Vihma	Toimitusjohtaja	Johanneskoti, Heinävesi
Tapio Hämäläinen	Terveyskeskuslääkäri	Rääkkylä
Matti Honkavaara	Yleislääketieteen el	Outokumpu
Jukka Orenius	sivistysjohtaja	Outokumpu
Leena Mustonen	kunnanjohtaja	Valtimo
Eeva Jokinen	professori	Itä-Suomen yliopisto
Heli Toroskainen (varalla Tarja Orbinski, Ilomantsi)	henkilöstön edustaja	Jns kaupunki

Työryhmän toimeksianto:

- suunnittelee, miten kuntien muissa hallintokunnissa tehtävä laaja-alainen, poikkihallinnollinen hyvinvoinnin edistäminen, yhteisöllisyyden tukeminen ja varhainen puuttuminen integroidaan osaksi palvelutuotantoa
- suunnittelee palvelutuotantomallia tukevan laajalle kuntien ja muiden kunnassa toimivien tahojen, erityisesti järjestöjen yhteistyölle pohjautuvan kohderyhmän huomioivan terveyden ja hyvinvoinnin edistämisen toiminnallisen mallin
- asukasysteistyö/demokratia

Työryhmä on kokoontunut kuusi kertaa. Alatyöryhmiä on kuusi, jotka ovat kokoontuneet omilla aikatauluillaan ja kokoonpanoillaan.

Alatyöryhmät:

- Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen
- Asukkaiden osallistuminen
- Lapset ja nuoret toimintamalli
- Työllisyys
- Maahanmuuttajatyö
- Erityisryhmien asuminen.

Työryhmä on ryhmän omien asiantuntijoiden lisäksi kuullut asiantuntijana professori Tiina Laatikaista (terveyden edistäminen) ja projektipäällikkö Hanna Pieviläistä (osallisuus nuorten näkökulmasta)

Työryhmän toimeksiannosta on selvitetty kuntien hyvinvointikertomusten painopistealueet (P-K:n kansanterveydenkeskus) sekä tehty kuntakartoitus rajapinnassa olevista hankkeista ja hyvistä toimintatavoista sekä järjestöyhteistyöstä eri kunnissa. (P-Karjalan Sosiaaliturvayhdistys/Katja Asikainen) Erityisryhmien asumispalveluista alatyöryhmä teki kuntakyselyn

LIITTEET: Väkiraportin aikana muodostuneet liitteet

Kuntakartoitus hyvinvoinnin edistämisestä (Katja Asikainen), lisätty Heinävesi
 Osallisuusmenetelmiä (koonnut Katja Asikainen) www.jelli.fi/osallisuus
 Hyvinvointikertomusten painopistealueet (Kari Hyvärinen/Kansanterveydenkeskus)
 Asukkaiden osallisuus, osallistuminen ja vaikuttaminen (Elina Pajula ja Hanna Pieviläinen)
 Asukkaiden marraskuun toteutuksen kuvaus (Tanja Saukkonen/P-K Sosiaaliturvayhdistys)
 Pohjois-Karjalan työllisyyskatsaus
 Väkiraportti

2. HYVINVOINNIN JA TERVEYDEN EDISTÄMINEN

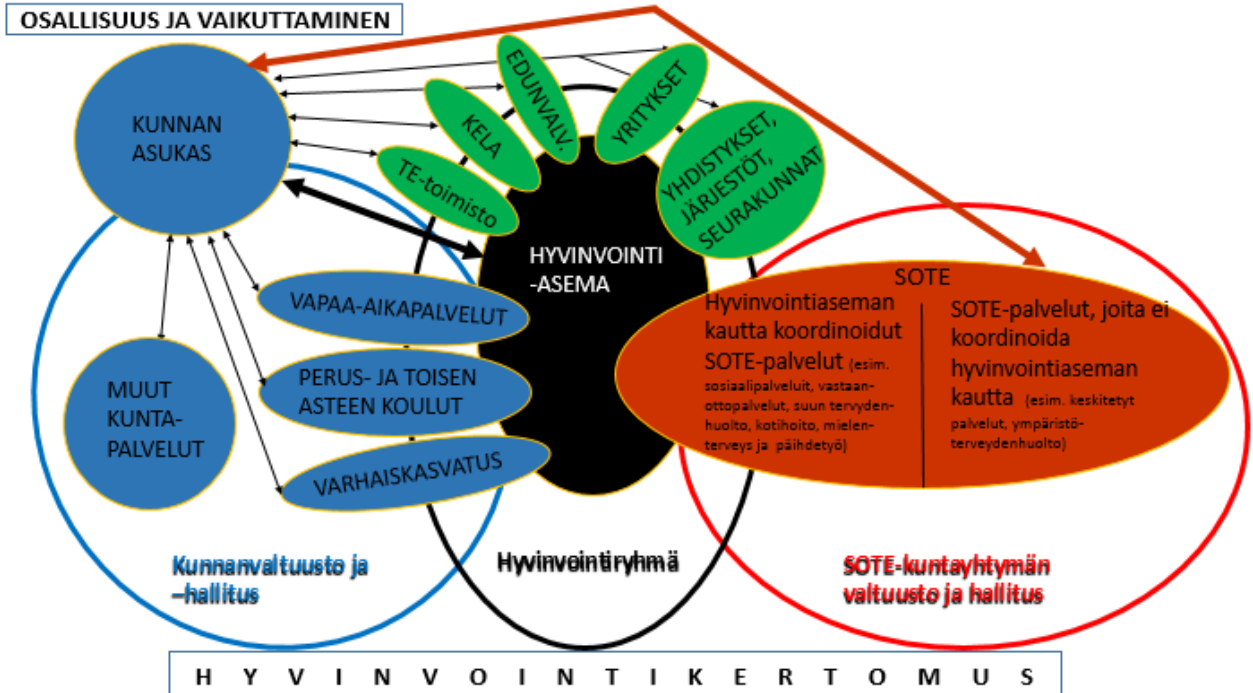
Hyvinvoinnin ja terveyden edistämistä tapahtuu kaikilla elämän alueilla. Seuraavassa keskitytään tehtävänannon mukaisesti kunnan ja sote-tuotantoalueen rajapintaan.

Keskeiset huomioitavat seikat

- Järjestämislakiluonnoksen 8 § mukaan vastuu terveyden ja hyvinvoinnin edistämisestä kuuluu ensisijaisesti kunnille ja kunnalla on velvoite nimetä hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen vastuutaho.
- Vastaavasti tuottamisvastuussa olevien kuntayhtymien on asetettava suunnittelussaan sosiaali- ja terveyspalvelujen järjestämiseen ja tuottamiseen liittyvät hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen tavoitteet ja määriteltävä tavoitteita tukevat toimenpiteet ja vastuutahot.
- Jokaisen kunnan on seurattava asukkaittensa elinoloja, hyvinvointia ja terveyttä sekä niiden kehittymistä hyvinvointikertomuksessa.
- Terveyden ja hyvinvoinnin edistämisen, poikkihallinnollisten toimenpiteitten seuranta ja koordinoinnin toteuttamista varten tarvitaan riittävät voimavarat, osaaminen ja toiminnan seuranta- ja arviointijärjestelmä
- Kunnissa tulee ratkaistavaksi luottamushenkilöhallinto ja virkarakenne hyvinvoinnin johtamisen näkökulmasta: (hyvinvointilautakunta, hyvinvointijohtaja, hyvinvointikoordinaattori jne.) sekä monialaiset hyvinvointiryhmät (eri hallinnon alat, yritykset, yhdistykset)
- Kuntien hallintorakenteeseen liittyvät vammais-, vanhusneuvostot ja nuorisovaltuustot virallisina toimieliminä

Kunnan vastuulla oleva hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen tehdään kunnan, sote-tuotantoalueen ja yksityisten palvelutuottajien sekä kunnan, järjestöjen ja muiden kunnassa toimivien tahojen yhteistyönä. Toiminta tulee järjestää koordinoitusti ja mahdollisimman vähillä ja yksinkertaisilla vastuu- ja yhteistyösuhteilla, jos tavoitteena on vaikuttavuus, tehokkuus ja taloudellisuus. SOTE-tuotannossa tulee määritellä selkeästi johtamisvastuut suhteessa yksittäisten kuntien hyvinvointijohtamiseen. Jos johtamisvastuullisia on useampia, he ovat jäseninä kuntien hyvinvointiryhmissä.

Esimerkinomainen luonnos hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen rajapinnasta

Hyvinvointiasemalla ei tarkoiteta välttämättä fyysistä toimitilaa.

Työryhmä ehdottaa:

Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen yhteiset tavoitteet määritellään

- Hyvinvointikertomus on kunnan ja sote-tuotantoalueen yhteinen työkalu hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen tavoitteiden laadinnassa, toimeenpanossa ja arvioinnissa. Hyvinvointikertomuksen rakenne ja sen käsittelyprosessi on kaikilla kunnilla samanlainen.
- Kaikkien kuntien hyvinvointikertomusten pohjalta määritellään kuntien ja sote-tuotantoalueen yhteiset hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen strategiset tavoitteet. Kuntien hyvinvointikoordinaattorit valmistelevat yhteisen esityksen. Päätös sote-tuotantoalueen hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen tavoitteista hyväksytään sote-kuntayhtymän valtuustossa ja kuntien valtuustoissa osana kunnan hyvinvointikertomuksen hyväksymistä

Hyvinvointiasemat toimivat hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen koordinoijina ja toteuttajana

- Hyvinvointiasemalla on sote-tuotantoalueen lähipalvelut sekä kunnan ja muiden toimijoiden hyvinvointipalveluja
- Hyvinvointiaseman palvelut ovat yhdessä johdossa
- Hyvinvointiaseman strategisesta koordinaatiosta vastaa hyvinvointiryhmä
- Hyvinvointiaseman operatiivisesta koordinaatiosta vastaa hyvinvointiaseman johtaja tukeaan hyvinvointikoordinaattori
- Hyvinvointikoordinaattori on yhden tai useamman kunnan yhteinen työntekijä, jonka vastuulla on hyvinvointikertomuksen valmistelu

Yksityisten palveluntuottajien (yritykset ja järjestöt) rooli ja yhteistyö kunnan ja sote-tuotantoalueen kanssa määritellään jatkovalmistelussa.

2.1 Asukkaiden osallistuminen

Järjestämislakiehdotuksen vahva painotus asukaslähtöisiin palveluihin sekä asukkaiden osallistumis- ja vaikutusmahdollisuuksien lisäämiseen on otettu Pohjois-Karjalassa Sote-tuotantoalueen suunnittelutyön lähtökohdaksi.

Myös uuden kuntalain uudistamisen keskiössä on kuntalaisten osallisuuden ja kuntademokratian vahvistaminen.

Asukkaiden osallistumisen mahdollistaminen on alueen ihmisten hyvinvointia ja terveyttä edistävä keskeinen ulottuvuus. Osallistumisen johtaminen ja vastuut tältä osin selvitetään jatkovalmistelussa.

Työryhmä ehdottaa:

1. Palveluiden käyttäjät otetaan **aktiivisesti mukaan kehittämään palveluita**:
 - hyödynnetään mm asiakasraateja, asiakaspalautepäiviä, kokemusasiantuntijoita ja järjestöjen osaamista (menetelmät kootusti www.jelli.fi/osallisuus)
 - asiakaspalautteen kerääminen ja hyödyntäminen nähdään sote-palveluiden ydintehtäväksi
 - sähköisen viestinnän rinnalle kehitetään ja hyödynnetään eri väestöryhmille sopivia tapoja
2. Kuntalaisten **suoria vaikuttamismahdollisuuksia lisätään**. Tämä tukee myös edustuksellisen demokratian toimivuutta.
 - panostetaan viestintään ja tiedottamiseen tieto-osallisuuden vahvistamiseksi. Kun asia on valmistelussa, vuorovaikutteisen tiedon merkitys korostuu: oikealla tiedolla ja oikeilla argumenteilla edistetään demokratiaa ja ihmisten osallisuuden kokemusta
 - vaikuttamismahdollisuuksien osalta hyödynnetään eri menetelmiä kuten kansalaisraateja sekä toimitaan yhteistyössä järjestöjen kanssa
3. **Järjestöjen** merkitystä hyvinvoinnin ja terveyden edistämässä tehdään näkyväksi ja tuetaan
 - varmistetaan koulutuksella että sosiaali- ja terveysalalla työskentelevät ovat tietoisia yhdistysten tekemästä työstä ja osaavat ohjata ja tukea ihmisiä esimerkiksi yhdistysten vapaaehtois- ja vertaistoimintaan tai harrastusmahdollisuuksiin.
 - varmistetaan, että järjestöjen riittävä ja monipuolinen edustus on mukana tulevissa ryhmissä ja neuvottelukunnissa.
 - hyödynnetään laaja-alaisesti järjestöjen osaamista ja asiantuntemusta
 - kehitetään kumppanuuskäytäntöjä ja yhteistyösopimusmenettelyjä yritysten ja järjestöjen kanssa

3. LAPSET JA NUORET

Työryhmä ehdottaa, että laaditaan kuntien sekä sosiaali- ja terveystieteiden tuotantoalueen yhteinen toimintamalli lasten ja nuorten palvelujen koordinoimiseksi

Toimintamalli kuvataan kuntien ja SiunSoten yhdessä laatimassa ja hyväksymässä lasten ja nuorten hyvinvointisuunnitelmassa (30.12.2013/1292). Suunnitelma integroituu kuntien hyvinvointikertomukseen

Toimintamallin hyväksyminen

- Tässä esitetty kuntien ja sote-alueen lasten ja nuorten palvelujen toimintamalliluonnos tavoitteineen tarkennetaan jatkovalmistelussa ja hyväksytään kuntayhtymän ja kuntien valtuustoissa.

Toimintamallin tavoitteet

- Toiminta- ja rahoitusmallin tulee kannustaa sekä kuntaa että sote-aluetta ennaltaehkäisyyn ja oikea-aikaiseen puuttumiseen. Tavoitteena on asukkaan hyvinvointi arjessa sekä raskaiden (=kalliiden) palvelujen tarpeen ehkäisy.
- Lasten ja nuorten palvelujen toimintamalli on osa laajempaan kuntien ja sote-alueen hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen toimintamallia.

Toimintamalliluonnos:

Toimintamallin valmistelussa huomioitavaa

- Kasvatusvastuu jakautuu huoltajien sekä varhaiskasvatuksen ja koulun kesken.
- Lasten, nuorten ja perheiden palveluilla tuetaan omaehtoista elämänhallintaa arjessa. Heidän tarvitsemansa moniammatillinen tuki suunnataan arkeen ja arjen kasvuympäristöihin (koti, varhaiskasvatus/koulu, vapaa-aika), koska yleensä lasten ja nuorten ongelmat eivät ole hoidettavissa yksilöongelmina.
- Palveluiden pirstaloituminen aiheuttaa osaoptimointia. Resurssien järkevä ja oikea-aikainen käyttö edellyttää yhtä tukiprosessien vastuutahoa.

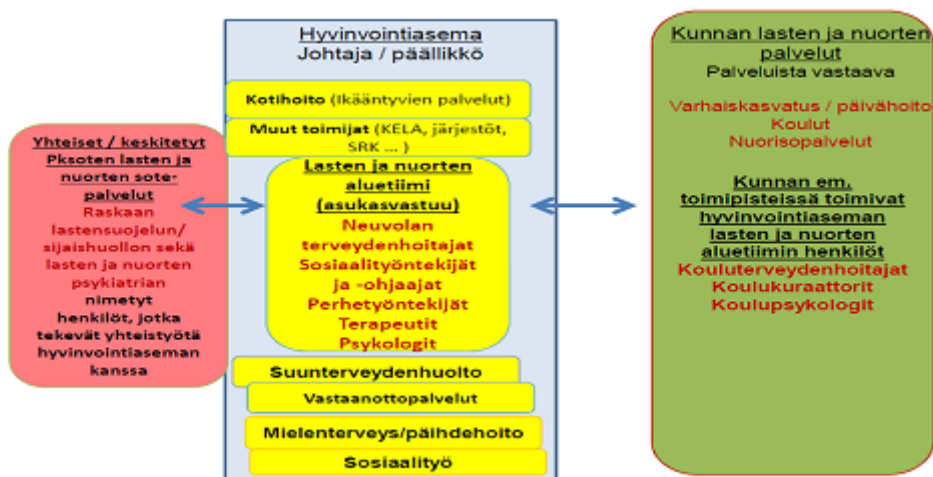
Johtaminen

- Sote-alueen vastuulla oleva lasten ja nuorten palvelukokonaisuus (hyvinvointiasemien ja keskitetyt lasten ja nuorten palvelut) on yhdessä johdossa. Tavoitteena on oikea-aikainen tuki ja sen myötä ehkäistä raskaiden palveluiden tarvetta
- Kunkin hyvinvointiaseman johtaja sekä kunnan lasten ja nuorten palveluista vastaava yhdessä vastaavat Pksoten ja kuntien sopiman toimintamallin käytännön toteutuksesta.

Asukkaan moniammatillisen palveluprosessin koordinointi

- Alle kouluikäisen palveluprosessista vastaa hyvinvointiasemalta nimetty henkilö (terveydenhoitaja, sosiaali/perhetyöntekijä...)
- Peruskouluikäisen palveluprosessista vastaa pääsääntöisesti oppilashuollosta nimetty henkilö (psykologi, kuraattori, kouluterveydenhoitaja)
- II asteen opiskelijoiden osalta palveluprosessista vastaa pääsääntöisesti opiskelijahuollosta nimetty henkilö (psykologi, kuraattori, kouluterveydenhoitaja)
- Muiden oppivelvollisuusikä ohittaneiden alle 29 –vuotiaiden nuorten palveluprosessista vastaava taho on ratkaistava jatkovalmistelussa, jossa huomioidaan maakunnallinen Ohjaamohanke sekä päätökset työllisyyden ja maahanmuuttajatyön rajapinnoista kunta – sote-alue.
- Oppilas- ja opiskelijahuolto kuuluu hallinnollisesti sote-alueeseen. Toiminta on pääsääntöisesti kouluilla. Näin varmistetaan palveluprosessin käytännön koordinointi ja sujuvuus.

Esimerkinomainen luonnos palveluista ja henkilöstöstä:

4. TYÖLLISYYS

Työllisyyden hoidossa, erityisesti taloudellisessa, mielessä korostuu vuosi 2015, kun työmarkkinatuen rahoitusvastuuta siirtyy aiempaa enemmän kunnille. Myös sote –uudistuksen jälkeen tämä maksuvastuu säilyy kunnilla. Tästä syystä kuntien intresseissä on vahva työllisyyden hoitoa edistävien toimien ohjaus ja koordinointi.

Kuinka siis ohjataan ja asetetaan esimerkiksi kuntien työllisyysohjelmien toiminnallisia ja määrällisiä tavoitteita silloin, kun vastuu työmarkkinatukilaskusta on kunnilla ja merkittävä osa toiminnoista, joilla laskuun pystytään vaikuttamaan, on maakunnallisessa sote – tuotantokuntayhtymässä?

Varsinkin kun työttömyys pitkittyy ja samalla vastuu työttömän työmarkkinatuesta siirtyy osin kunnalle, keskiössä ovat usein erityisesti erilaiset terveyspalvelut (mielenterveys, päihde, yleislääketiede jne.) sekä aikuissosiaalityö ja työvoiman palvelukeskuksen toiminta. Nämä 'työkalut' ja niiden kanssa operointi olisivat jatkossa sote –tuotantokuntayhtymässä.

Pitkäaikaistyöttömät ovat usein myös sosiaalihuollon asiakkaita ja työllistämiseen/aktivointiin liittyvät asiat kuuluvat olennaisesti siten aikuissosiaalityöhön. Sosiaalipalveluiden keskeistä roolia korostaa muun muassa sekin, että Kelalla on salassapitosäännösten ja muiden tiedon saantia koskevien rajoitusten estämättä oikeus antaa työ- ja elinkeinotoimistolle ja kunnan sosiaalihuollon tehtäviä hoitavalle viranomaiselle monialaisen yhteispalvelun tarpeen arvioimiseksi tietoja henkilöistä ja heille maksetuista työmarkkinatukipäivistä. Nämä tiedot ovat aivan keskeisiä, kun harkitaan työttömän palvelutarvetta ja ohjataan heitä palveluihin. Jatkossa näitä tietoja ei siis saataisi esimerkiksi kuntien työllistämisyksiköihin, vaan sote –kuntayhtymään.

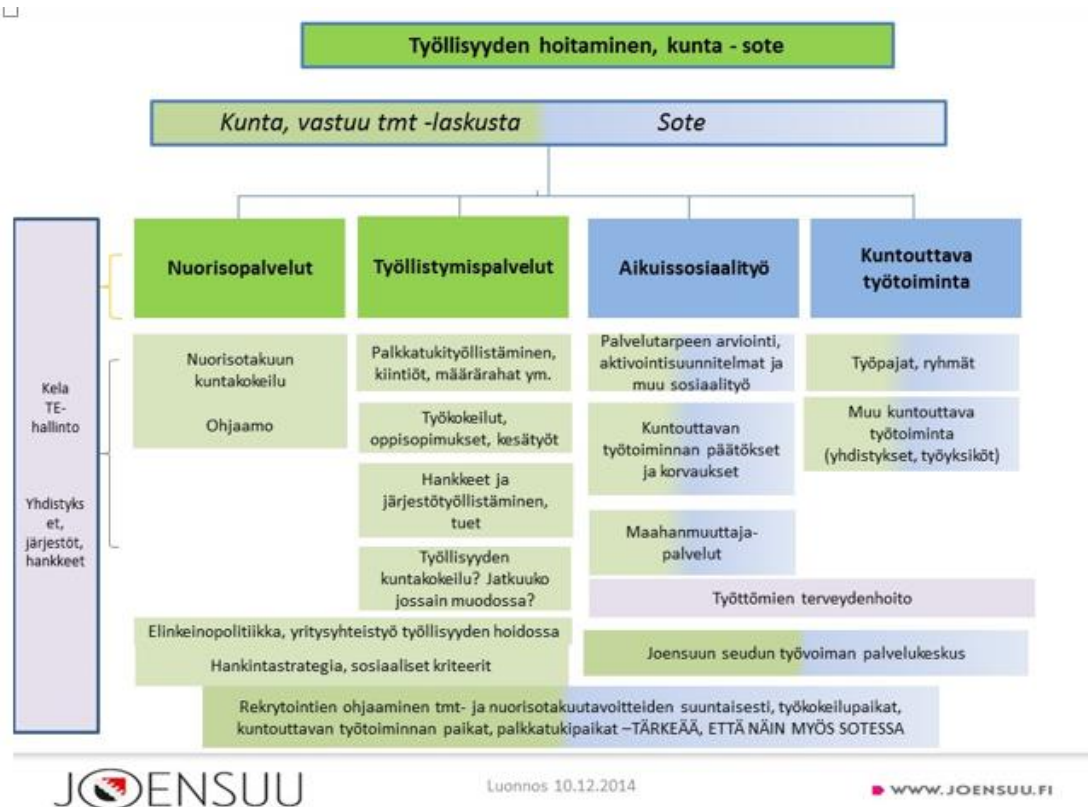
Sote -uudistuksen myötä tuleekin mahdollisesti yksi ilmeinen uusi rajapinta työllisyyden hoitoon liittyvistä haasteista: Useissa kunnissa ja muun muassa Joensuun kaupungilla ollaan entistä selkeämmin siirtymässä nimenomaan siihen, että tavoitteiden asettaminen, seuranta, niihin liittyvä toiminta ja sen työjohto keskitetään. Soten myötä ilmeisesti kuitenkin eriytyminen olisi uudelleen vastassa, joten vahva yhteistyö ja ohjaus on syytä varmistaa.

Työllisyyden hoitamisen näkökulmasta sote –tuotantokuntayhtymän toimintaan liittyy myös sellainen käytännöllinen seikka, että kuntien on aivan olennaisen tärkeää pystyä sijoittamaan työllistettyjä, työkokeilijoita sekä kuntouttavan työtoiminnan henkilöitä myös sote -kuntayhtymän työpaikoille. Nykytilanteessa esimerkiksi Joensuun kaupungin edellä luetelluista aktivoinneista suurin osa tapahtuu, eli työttömät sijoittuvat, nimenomaan sote -palveluiden työpaikoille. Jos nämä tehtävät menetettäisiin aktivointipaikkoina, tilanne olisi kuntien näkökulmasta siltäkin osin haastava.

Työttömien palvelutarpeiden määrittely sekä määrärahat aktivointien toteuttamiseen ja palkkatukityöpaikkojen rahoittamiseen (pääosin) ovat erityisesti TE-hallinnolla. Kuntien käsissä ovat puolestaan erityisesti työ- ja toimintakyky selvittelyt sekä eläkkeiden hakeminen näillä työkykyperusteilla, kuntouttavan työtoiminnan volyymi (ryhmät ja sijoittaminen organisaation omille työpaikoille) sekä työttömien rekrytointi kaupungin/kunnan määräaikaan tehtäviin. Jälkimmäisenä mainittujen osalta voidaan pitää vahvuutena sitä, jos työllistämistoiminnan ohjaaminen sekä henkilöstöpolitiikka/rekrytoinnit ovat saman yksikön vastuulla. Näin työpaikkoja, esimiehiä ja organisaation henkilöstöpolitiikkaa pystytään tarvittaessa ohjaamaan myös työllisyyden hoidon näkökulmasta.

Kun harkitaan työllisyystoiminnan järjestämistä mahdollisen uuden maakunnallisen sote – tuotantokuntayhtymän aikaan, on hyvä huomioida ja pyrkiä poistamaan edellä kuvattuja haastavia kohtia ja riskejä. Vahvan yhteisen tavoitteen ja sitoutumisen aikaansaaminen on tärkeää. On siis tarpeen ennakolta harkita, millaisin sopimuskirjauksin ja millaisella ohjauksella tämä on mahdollista toteuttaa. Lisäksi on varmasti tarpeen harkita, onko maakunnallisesti mahdollista laatia samankaltaisia prosesseja työllisyyden hoitamiseen? Voidaanko niin saavuttaa järjellinen ja selkeä lopputulos? Toisaalta maakunnan kuntien toimintaympäristöt poikkeavat, joten sekin on välttämätöntä huomioida myös työllisyystoiminnan organisoinnissa (erilainen työttömyystilanne, yrityskenttä sekä järjestötoimijoiden määrä).

Olisiko mahdollisesti yksi arkipäiväinen ja vaikuttava tapa varmistaa kuntien ja sote – kuntayhtymän yhteistyö ja tavoitteiden toteutuminen sekä hallinnon keveys siten, että organisaatioilla olisi yhteisiä viranhaltijoita, jolloin vastuu työttömyyden kuluista ja toisaalta aktivointien toteuttamisen 'työkalut' olisivat samassa työjohdossa?

Haussa olevia hankekokonaisuuksia/teemoja, jotka voisivat kiinnittyä tähän alueeseen:

- Itä-Suomen yliopisto/Aducate: Tavoitteena monialaisen työllisyyden hoidon malli kuntiin. Tavoitteena on pienentää kuntien kustannuksia ja samalla luoda keinoja pitkittyneen työttömyyden ennalta ehkäisyyn.
- Itä-Suomen yliopisto/Karjalan tutkimuslaitos hakee TYVA-hankeelle jatkoa itäsuomalaisen työllistämisyhteistyön ja vertaisoppimisen lisäämiseksi
- Pkky on hakenut hanketta nuorten työllistämiseen liittyvän Ohjaamo-mallin luomiseksi maakuntaan. Tässä ovat kunnat keskeisesti mukana ja tavoitteena on luoda Ohjaamo nimenomaan pysyvien toimijoiden resursseilla. Pilottihanke.
- KETillä on alkamassa hanke, jolla haetaan uusia toiminnallisia malleja parantamaan alueen työnhakijoiden osaamistasoa vastaamaan paremmin Keski-Karjalan alueen ja lähialueiden yritysten ja organisaatioiden työvoiman osaamisvaateita.
- Kuntien ja järjestöjen yhteistyö palkkatukityöllistämässä jatkuu esim. työllisyyspoliittisiin hankkeisiin liittyen. Järjestöjen mahdollisuutta ottaa suurempi rooli kuntouttavan työtoiminnan paikkojen tarjoajana tarkastellaan kunta-järjestö- yhteistyössä

Työryhmä ehdottaa:

1. Perussopimuksessa määritellään: SOTE kuntayhtymällä on vastuu yhteistyössä kuntien kanssa osallistua työllistämistoimenpiteiden suunnitteluun ja toteuttamiseen
2. TYP-toimintamallia rakennetaan tavoitteena maakunnallinen, moniammatillinen yhteispalvelun toimintarakenne (MYP). Paikallisia palvelupisteitä rakennetaan tarpeen mukaan
- kustannusrakennetta ei vielä tiedetä
(ohjaa: Työllistymistä edistävän monialaisen yhteispalvelun lakiuudistus)
3. Koska työllisyysvastuu on kunnalla, kannustetaan kuntia tekemään työllisyysohjelmat, jossa määritellään tavoiteasettelu työllisyydenhoidolle sekä eri toimijoiden yhteistyö työllistämisessä
4. Työllisyyden hoitamisen prosessit ovat keskeisesti kuntien ja sote -kuntayhtymän yhteisiä. Onnistunut prosessien hoitaminen vaikuttaa suoraan kuntien vastuulla olevan työmarkkinatukilaskun suuruuteen. Yhteisen toiminnallisen vastuun ja tavoitteiden toteuttamisen turvaamiseksi työllisyysasioiden ohjaus on vaikuttavaa järjestää kuntien ja sote -kuntayhtymän yhteisen/yhteisten viranhaltijoiden avulla. Edelleen vaikuttaa perustellulta, että työllisyysasioiden ohjaus olisi selkeässä yhteydessä organisaatioiden henkilöstöhallintoon. Tällä tavoin mm. henkilöstöpolitiikka, esimiesten ohjaus ja rekrytointiohjeet tunnistavat konkreettisesti myös organisaatioiden työllisyyden hoitamisen näkökulman ja vastuut.

5. MAAHANMUUTTAJATYÖ

Maahanmuuttaja- ja monikulttuurisuustyön alalla keskeinen säädös on *Laki kotoutumisen edistämisestä (1386/2010)*, joka on tuonut kunnille lakisääteisiä velvoitteita maahanmuuttajien alkukartoitukseen, kotouttamissuunnitelmien valmisteluun, toteutukseen, seurantaan sekä monialaiseen paikalliseen ja maakunnalliseen yhteistyöhön.

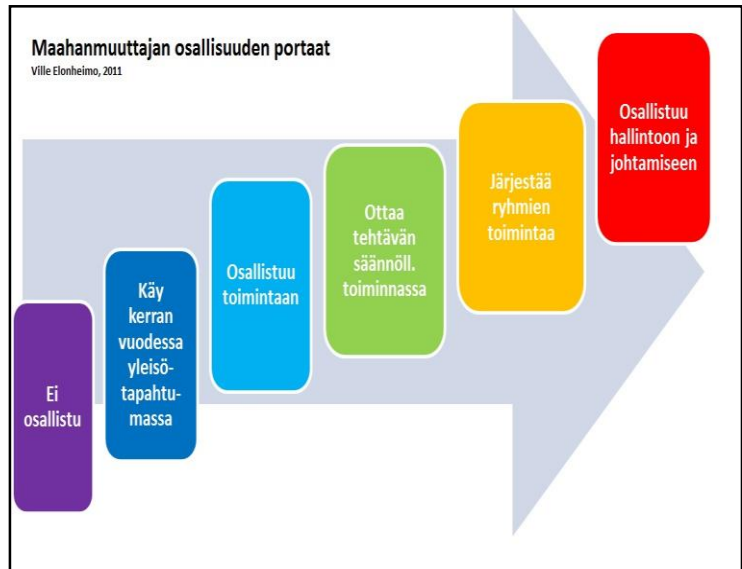
Kotoutumisen palveluiden toimijat ovat kunnat, te-hallinto ja muut valtion viranomaiset velvoittavasti sekä oppilaitokset ja järjestöt. Pohjois-Karjalassa maahanmuuttajatyö on erityisesti organisoitu Joensuun, Lieksan ja Kontiolahden kunnissa, Pohjois-Karjalan te-toimistossa sekä muutamissa järjestöissä. Koto-laki sekä valtakunnalliset ja Itä-Suomen strategiat ohjaavat kuntia ottamaan huomioon kaikki maahantulijat ja kunnan yleisvastuuta kotoutumisen mahdollistamisesta (erotuksena aiemmalle, jossa näkyi pakolaiset ja paluumuuttajat ja sosiaalitoimella oli suurin rooli koto-palveluissa).

Joensuun seudulla on laadittu palvelumalli maahanmuuttajien kotoutumisen edistämiseksi. Mallia ei ole kuitenkaan otettu yhtenäisenä palvelurakennemallina käyttöön. Malli olisi ”mallinnettavissa” maakunnalliseksi toimintamalliksi.

Joensuussa toimii kaupungin ja järjestöjen yhteistyössä maahanmuuttajatyönkeskus Silta, jossa maahanmuuttajille tarjotaan sekä kunnan lakisääteisiä palveluja että matalan kynnyksen monikielistä tukea, neuvontaa ja ohjausta

Maahanmuuttajan osallisuus kasvaa portaittain (Kaavio 1):

Osallistuminen toimintaan lisää kommunikaatiota kantaväestön kanssa ja kantaväestön oppimista maahanmuuttajista. Portaittain kasvavat vastuut yhteisen toiminnan tekemiseksi ovat samoja, joita tarvitaan suomalaisessa työelämässä etenemisessä. Osallisuuden alkupäässä tarvitaan omakielistä tietoa ja neuvontaa (palveluista, toimintamahdollisuuksista, kurseista), osallisuuden yläpäässä tarvitaan yksilökohtaisempaa ohjausta ja valmennusta (poliittiseen osallistumiseen, yhteisölliseen järjestelemiseen, työnjohtamiseen).

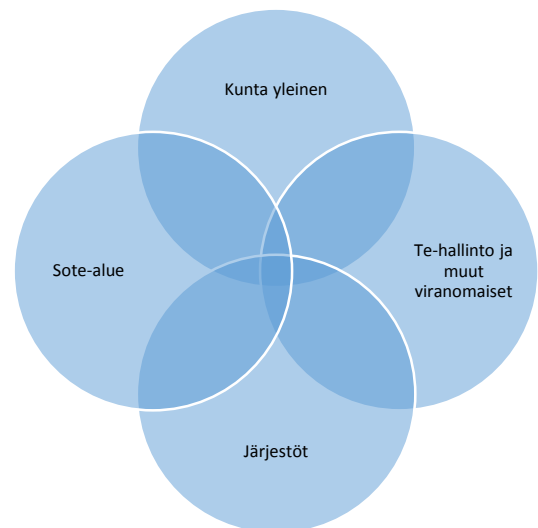

Kaavio 1

Työryhmä ehdottaa: toteutettavaksi Pohjois-Karjalan maahanmuuttoasioiden toimintamallin kehittämishanketta 2015-2017. Mallilla rakennetaan yhteisesti toimivat kotoutumisen palvelut Pohjois-Karjalaan. Hankevalmistelu tehdään kevään 2015 aikana.

Kokonaiskuvassa korostuvat (Kaavio 2):

- kotouttamistyön osaamisen levittäminen "osaamiskeskuksesta" kaikkiin kuntiin ja kaikille sektoreille
- maakunnallinen oikea asiakasohjaus
- työparityöskentely esim. maahanmuuttajapalveluiden ja terveydenhoidon välillä
- yhteinen maakunnallinen organisointi, jossa työt tehdään eri organisaatioissa eri paikkakunnilla, mutta kokoonnutaan myös yhteisen työn ja kehittämisen ääreen.

Kaavio 2

Sote-alue toisi omat työntekijänsä sosiaali- ja terveydenhoidosta yhteiseen yhteistyöhön. **Kuntien** yleistoiminnan puolelta organisoitaisiin neuvontaa ja ohjausta. **Te-hallinnon** ja muiden viranomaisten puolelta syvennettäisiin asiakastyön yhteistyötä kuntien kanssa.

Järjestöt toisivat oman toimintansa ja osaamisensa maahanmuuttajien kotoutumisen tehostamiseksi ja monipuolistamiseksi.

6. ASUMINEN

Erityisryhmien asumisella tarkoitetaan asuntojen suunnittelua ja rakentamista mm. seuraaville ryhmille: huonokuntoiset ja muistisairaat vanhukset, vammaiset henkilöt, päihdeongelmaiset, mielenterveyskuntoutujat, asunnottomat, maahanmuuttajat, erityistä tukea tarvitsevat nuoret

Erityisryhmien asumisen kehittämisen valmisteluvastuu nykyisin on sosiaali- ja terveystoimen eri viranhaltijoilla (perusturvajohtajat, vammaispalvelujen, kotihoidon, hoito- ja hoivatyön päälliköt, sosiaalityöntekijät). Nämä arvioivat erityisryhmien asumispalvelujen tarpeen ja vievät esityksiä eteenpäin kuntien keskushallintoon. Maankäytön suunnittelun / teknisen viraston ao. viranhaltijat ovat mukana eri vaiheissa.

Kuntia on ollut mm. mukana KEHAS –hankkeessa. Joensuu-Kontiolahti-Outokumpu – yhteistoiminta-alueella tilaajaohjaja / sote tilaajaohjasto määrittelee valmisteluvaiheessa tilaajan kantaa.

Joensuussa on kehitetty erityisryhmien asumiseen liittyvää asumispalvelujen kokonaisuuden hallintaa, prosessin johtamista ja kehittämistä ja Joensuu on tältä osin mukana kuntien velvoitteiden vähentämiseen tähtäävässä kuntakokeilussa. Toimintamallissa vahvistetaan kaupunkikonsernin, konsernihallinnon, sosiaali- ja terveyspalvelujen ja kaupunkirakenneyksikön yhteistyötä asumispalvelujen kehittämisessä. Tähän liittyen kaupunki on valmistellut ja hyväksynyt erityisasumisen toimeenpano-ohjelman. Ohjelmassa määritellään suunnittelukaudella toteutettavat erityisryhmien asumishankkeet (rakennushankkeen toteuttaja, aikataulu, palvelun tuottaja, mahdollinen kilpailutus/palvelusetelin käyttö, rahoitusmalli). Kaupungin ARA-lausunnot perustuvat hyväksytyyn suunnitelmaan. Mukana ohjelmassa on myös täysin yksityisiä hankkeita, jotka on kuitenkin tiedettävä ja arvioitava niiden vaikutukset palvelutarpeeseen ja maankäytön suunnitteluun/tontin luovutukseen.

Joensuussa on useita välivuokrattuja erityisryhmien asumiskohteita. Tältä osin toimintamallia ollaan uudistamassa vuoden 2015 aikana. Välivuokraus on käyttökelpoinen erityisesti palveluasumisen lisääntyessä ja uutta kapasiteettia hankittaessa. Välivuokrauksella tarkoitetaan mallia, jossa kunta vuokraa kiinteistön omistajalta tilat ja vuokraa ne edelleen asukkaille ja kilpailutetulle palvelun tarjoajalle. Välivuokraus on asukkaan kannalta turvallinen, se antaa kiinteistön omistajalle pitkän näkymän, ei sido kunnan pääomaa ja arvonlisäveron kuntapalautus voidaan hyödyntää (asukkaan vuokra verottomana). Myös ARA –tuki kohteeseen on mahdollinen.

Erityisryhmien asumisen tonttitarpeet ja –varaukset käydään läpi teknisen toimen kanssa, joka hoitaa kaavoitukseen liittyvät prosessit. Yleensä vireille soten tai muun tahon (yksityinen toimija) kautta. Vastauksista ei täysin selviä miten sote linkittyy jos aloite tontinvaraukseen tulee yksityisen tahon kautta. Aina ei tehdä kaavanmuutoksia vaan edetään poikkeamislupamenettelyllä. Joensuussa erityisasumisen toimeenpano-ohjelma on työkalu, jonka mukaisesti hankkeet sisällytetään MATO-ohjelmaan, kaavoitushankkeisiin ja tontinluovutukseen. Mukana ohjelmassa on myös yksityisten toteuttajien hankkeet.

Monissa/useimmissa kunnissa on toteutettu erityisryhmien asumista **yksityisten** rakentajien/yhdistysten/säätiöiden toimesta Monissa kunnissa on lukuisia yksityisiä asumisen palveluntuottajia. Sopimusmalleja ei tässä vaiheessa ole käyty läpi.

Kaavoituksen **sosiaaliset vaikutukset** ovat niitä mahdollisia vaikutuksia, joita kaavan mahdollistamat toiminnot aiheuttavat ihmisten arkipäiväisessä elämässä. Vaikutukset voivat kohdistua palvelujen saatavuuteen, viihtyvyyteen, turvallisuuteen, terveyteen, toimintamahdollisuuksiin ja sosiaalisiin oloihin. Sosiaalisia vaikutuksia käydään läpi ja sosiaalitoimen tarpeet pyritään huomioimaan kaavoituksessa.

Monissa kunnissa rakentamista vähän ja siten tämän laatuista yhteistyötä ei ole paljon tarvittu. Kaavoitus pyytää lausuntoja kaavoitustyön eri vaiheissa. Tarvittaessa erilliset suunnittelupalaverit ja neuvottelut on käytössä. Yhteistyötahot määritellään osallistumis- ja arviointisuunnitelmassa.

Kunnan SOTE -palveluissa erityistä yhdyshenkilöä ei ole yleensä nimetty. Joensuussa on kehittämispäällikkö ollut näissä asioissa yhdyshenkilö.

Kaavalausuntojen pyytämisessä ja lausuntoihin vastaamisessa kaavoituksen ja SOTE -palvelujen kesken käytännöt vaihtelevat. Yleensä soten osalta lausunto annetaan viranhaltijalausuntona tai lautakunnan kautta, ilmeisesti merkityksestä ja kunnasta riippuen. Mahdollisuus lausunnon antamiseen maankäyttö- ja rakennuslain mukaan on kyllä tiedostettu.

Työryhmä ehdottaa:

- Erityisryhmien asumisen kokonaisuuden hallinta otetaan käyttöön P-K Sote-alueen ja kuntien yhteistyönä.
- Työkaluna toimii erityisasumisen maakunnallinen/paikallinen toimeenpano-ohjelma : Ohjelmassa määritellään mm uudet hankkeet, rakentaja, palveluiden tuottaja, kilpailutukset ja aikataulut.
- Yksityisten palveluidentuottajien ja rahoittajien kanssa luodaan toimintakäytännöt
- Paikalliset neuvottelukunnat ohjaavat tätä työtä
- Kehittämisen valmistelu vastuu on SOTE-alueella, joka ei kuitenkaan ole asuntojen omistaja eikä rakentaja
- Välivuokrauksesta vastaa kukin kunta.
- Kunnat vastaavat alueellaan olevien erityisryhmien asuntoihin liittyvästä vuokraustoiminnasta
- Kuntakohtaisesti tai kuntien yhteistyönä ratkaistaan erityisasumiseen liittyvä sisältöosaaminen

7. LIIKENNE

Rambol Oy tekee selvitystä itäisen Suomen yhteistyöalueen henkilökuljetuksista. Työohjelma on Ely-viranomaisten hyväksymä. Muodostettavissa johto- ja projektiryhmissä on Pohjois-Savon Ely-keskuksen ja maakuntaliittojen edustajat

Rajapintatyöryhmä on esittänyt seuduilta yhdyshenkilöt, kunnanjohtajien kokous on täydentänyt työryhmää Keski-Karjalan edustuksella

Työryhmä ehdottaa:

Selvityksen jälkeen tehdään jatkovalmistelut toimenpideohjelman mukaan